

Illulioriternermik sanaartornermillu inuussutissarsiutilinni pijuartitsinissamut nunami namminermi periusissiaq

Tunngaviusoq – Nunani tamalaani ineriartornermut unammilligassamullu ilaasoq
Silap pissusaani ajornartorsiorneq nunani tamalaani unammilligassaqartitsivoq, sunniutai nunarsuarmi aammalu nunatsinni maani ersarillutik. Ersarippoq silap pissusaata allangoriartornera inuit pilersitarigaat aammalu suliaqartuusut inuussutissarsiortullu tamarmik taperseeqataanissaat akisussaaffimmillu tigusinissaat pisariaqarluni nunarsuarmi ajornartorsiutaalluni. Silap pissusaani ajornartorsiornerup iluarsiiyiginissaanut ataatsimoorluni iliuuseqarnissaq aammalu nunarsuarmi CO₂-mik aniatitsinerup annikillisinnissaanut akisussaaffimmik tigusinissaq, pisariaqarput.

Suliaqartuusut tamarmik taperseeqataanissaat aammalu aniatitsinerup annikillisinnissaanut iliuuseqarnissaat pisariaqartoq akuersaarneqarpoq. Nunarsuarmi illulioriternermik sanaartornermillu inuussutissarsiortut, taakkualu illuutaasa pioreersut, aniatitsinerat, nunarsuarmi CO₂-mik aniatitsinerup 40%-ia angullugu annertussuseqarpoq. Taamaattumik inuussutissarsiorneq tamarmiusoq, nunarsuarmi aniatitsinerup annikillisinnissaanik aammalu silap pissusaani unammilligassat iluarsiiyigineqarnissaannut ilungersuuteqarnermi qitiusunut ilaavoq.

Nunani tamalaani suliniutissat, nunatsinni inuussutissarsiortut gassinik silaannarmik kissatsitsisartunik aniatitsinerup annikillisinnissaata tungaanut kaamisarnissaannik siunertaqartut, aallartinneqarput. Tassunga ilangullugu nunani inuussutissarsiortut, nutaaliarluni aaqqiissutissanik nutaanik ineriartortitsinermi, ukkatarineqarput. Europæiske Union-ip (EU) tungaaniit, aningaasalersuinermi aningaasaliinernut atatillugu pijuartitsinissaq aammalu CO₂-mik aniatitsinerup annikillisinnissaa pillugit piumasaqaateqartarnissaq sulissutigineqarpoq. EU-p pijuartitsiviusumik aningaasaliinernut oqariartaasiani, ilaatigut aningaasaliinerit pijuartitsiviusussatut oqaatigineqarsinnaanissaannut, pijuartitsineq pillugu uppernarsaanissaq piumasaqaatigineqarpoq.

Nunani tamalaani ineriartorneq inuussutissarsiortunut nunami tassaniittunut piumasaqaateqarfiuvoq, tassami nunani tamalaani piumasaqaatit inuussutissarsiortut siunissami aningaasalersuinissamut periarfissaannut pingaaruteqalissasut naatsorsuutigineqarmat. Tassunga ilangullugu ineriartorneq, nutaaliornulernermi, aaqqiissutissat periarfissagissaarneranni aammalu kinguaassatsinnut illulioriternerup pitsaanerulernerani atasinnaassuseqarnerulerneranilu, inuussutissarsiortunut periarfissatut orniginartuusussaavoq. Taamaattumik siunissami nunani tamalaani aningaasaliinernut periarfissat qulakkeernissaat, kiisalu nunatsinni illulioriternermik sanaartornermillu inuussutissarsiutilinni pijuartitsinermut ataatsimoorussamik paasinnitsitilernissaq

siunertaralugit, inuussutissarsiortut piujuartitsinermit allagartaliisarnerup DGNB-ip¹ Kalaallit Nunaanni pissutsinut naleqqussarneqarnissaa pillugu suleqatigiinneq aallartippaat.

'Illuliortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiutilinni piujuartitsinissamut nunami namminermit periusissiaq'

Silap pissusaani unammilligassat silarsuarmit aarlerinartorsiortinnerisa annersaasa ilaattut Naalakkersuisut isigaat, taamaattumillu ataasiakkaatigut iliuseqarnissaq pisariaqartinneqartoq akuersaarlugu. 'Illuliortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiutilinni piujuartitsinissamut nunami namminermit periusissiami' nunarsuarmioqatigiinni akisussaaqataanissaq aammalu Kalaallit Nunaata piujuartitsiviunerusumik illuliortalernissap tungaanut ingerlanissaanut tapersiinissaq, Naalakkersuisut kissaatigaat.

Paris-imi isumaqatigiissut Kalaallit Nunaata ilaaffigilissagaa, Inatsisartuni amerlanerussuteqartut ulloq 14. november 2023 akueraat. Isumaqatigiissummi nunarput nunani tamalaani akisussaaqataalerpoq aammalu gassinik silaannarmik kissatsitsisartunik nunarsuarmi aniatitsinermit annikillisitseqataanissamik, taamaalillunilu nunarsuup kissatsikkiartorneranik killiliinissamik, pisussaaffeqalerluni. Paris-imi isumaqatigiissutip ilaaffigilerneranut ilaatillugu, innuttaasut inuussutissarsiortullu suleqatigalugit silap pissusaanut periusissiaq, ataatsimoorussanik silap pissusaanut siunertanik imaqtussaq aammalu mingutsitinningsumut allanngoriartortitsinermit aningaasaqarnikkut siuariartortitsinissaq qanoq iliorluni anguneqarsinnaanersoq sammivissaliisussaq, Naalakkersuisut suliariniarpaat.

'Illuliortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiutilinni piujuartitsinissamut nunami namminermit periusissiami' siunertaavoq, ineriartornermit inuussutissarsiortuni takuneqartareersumut ataatsimoorluni sammivissamik aallaavissamillu aalajangersaanissaq, kiisalu inuiaqatigiit tamakkiisutut isigalugit iluaqutaasussamik ineriartortitsinermit qulakkeerinissaq. Ineriartortitsinerup iluatsitsilluarfiusinnaanissaanut, inuussutissarsiortut tamarmik inuiaqatigiillu peqataanissaat pisariaqarpoq.

Taamaattumik piujuartitsinermit tamakkiisunut sammisumik aallaaveqarnissaq periusissiami sulissutigineqassaaq, aningaasaqarnermit, isumaginninnermit tunngasuni kiisalu avatangiisuni silallu pissusaani annertussusiliinissaq naligiimmik pingaartinneqassalluni. Avatangiisinut tunngatillugu suliniutaasinnaasut aningaasaqarnermit, inuiaqatigiinnullu kingunissaanut, killuanullu oqimaqatigiinniassammata, siammasissumik ukkataqarnissap qulakkeernissaa piujuartitsinissamut tamat isiginnissuteqarnissami siunertaavoq. Taamaalilluni periusissiaq silap pissusaanut periusissiasamat ataatsimoorussasamat atitunerusumik siunertaqarpoq.

¹ DGNB tassaavoq akuersissummik allagartaliisarneq illulianut illoqarfinnilu sumiiffinnut siunnerfeqartinneqartoq. Periaatsimi piujuartitsinermit (Naalagaaffiit Peqatigiit nassuiaanerat) tamakkiisuutitsisumik isiginnilluni periaaseqarneq tunngavigineqarpoq, sukat pingaarnerit pingasuullutik: isumaginninnikkut, aningaasaqarnikkut avatangiisitigullu piujuartitsineq.

Periusissiami siunnerfissat suliniutissallu ataasiakkaat, ilanngullugit illuliortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiortuni CO₂-mik annikillisisinissamat iliuusissanut pilersaaruteqarluni suliaqarnissaq pisussaq, taanna saqqummiunneqarsinnaalerpat, silap pissusaanut periusissiamut naleqqussagaassalluni.

Ineqarnermut Attaveqaasersuutinullu Naalakkersuisoqarfiup (IAN) piffissami sivisunerusumi Namminersorlutik Oqartussat illuliortiternermut sanaartornermillu suliasaanni piujuartitsinissaq sulissutigaa, kiisalu CO₂-mik aniatitsinermik annikillisisinissaq ukkatarisimallugu. Suliaqarneq taanna piujuartitsinissaq ukkataralugu kiisalu pingaarnertigut tunngaviusussanut anguniagassanullu suliniutinik aalajangersimasunik, kisianni pisortatigoortumik politikkimuunngitsoq imaluunniit aalajangersimasumik ungasissumut periusissiaanngitsumik, assigiinngitsunik kinguneqarpoq. Piujuartitsisussanik aaqqiissutissarsisarnissaq suliniutini nutaani ilanngullugu eqqarsaatigineqartarpoq, tassami taakkua amerlanertigut suliasami aningaasaqarnermut tamarmiusumut aammalu siunissami illunik atuisussanut iluaqutaasussaammata, kisianni suliniutinik nutaanik pilersaarusiernerup tulleriissaartumik periaaseqarnermut tunngasortaani ilaatinneqaratik.

'Illuliortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiutilinni piujuartitsinissamat nunami namminermit periusissiami' ataatsimoorluni ungasissumut siunnerfissat aammalu illuliortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiorterup piujuartitsinerulernissaanut pingaarnertigut killissaliussat, aalajangersarneqarput kiisalu nammineq piumasagut tunngavigalugit nunani tamalaani ineriartorneq malinniarneqarluni.

Periusissiami ungasissumut siunnerfiit makkua angunissaanut alloriarnerit siulliit aalajangersarneqarput;

"Siunissami illuliortiternerq siunissami kinguaassagut eqqarsaatiginissaat aallaavigalugu ingerlanneqassaaq, taamaalilluni siunissami kinguaassatta pisariaqartitamik naammassinissaannut periarfissaat navianartorsiortinnagit, maannakkut pisariaqartitsineq naammassiniarneqassalluni.

- *Illuliortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiorneq inuussutissarsiutitut piujuartitsiviussaaq nutaaliorfiussallunilu, nunarput tamakkerlugu siuariartortitseqataassalluni ineriartortitseqataassallunilu.*
- *Illuliortiternermik sanaartornermillu suliasani siunissaq eqqarsaatigineqassaaq, kulturikkut najukkanilu pissutsinut naleqqussagaassalluni aammalu silap pissusaanik avatangiisinillu pitsaanerulersitseqataassallutik.*
- *Illuliortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiutillit nunarsuarmi nunarsuarmioqatigiit nunarsuarmi ineriartortitsinermi akisussaaaffimmik tiguisut eqeersimaartumillu peqataasut ilaattut isigineqarput."*

Maani nunatsinni illuliortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiuteqarneq killilimmik annertussuseqarnermini nunanit allanit allaanerussuseqarpoq. Tamanna sulinermit pisussamat iluaqutaavoq aammalu unammilligassaqartitsilluni. Killilimmik annertussuseqarnerata kingunerisaanik inuussutissarsiortut sakkortuumik ataatsimooqatigiipput, ataatsimoorlutik

siunnerfissat atuutsinneqarnialerneranni iluaqutaasussamik. Unammilligassaniippoq pisinnaasat isumalluutillu annertussusaasa killeqarnerat, ataatsimoorluni sammiveqarnissaq aammalu inuussutissarsiortuni suliaqartuusut akornanni isumaqatigiinnissaq, kiisalu tamarmik ineriartortitsinermit eqeersimaartumik taperseeqataanissaat, pisariaqalerlutik.

Namminersorlutik Oqartussat nunatsinni sanatitsisut annersaraat, taamaattumillu suliassaminut atatillugu toqqaasarnermigut piumasaaqateqartarnermigullu inuussutissarsiortut sinnerinut sunniinissamat periarfissaqarluni. Taamaattumik periusissiamut aallaavigineqarpoq, pijuartitsiviusumik ineriartortitsineq Namminersorlutik Oqartussani aallartittariaqaraluartoq, nunatsinni inuussutissarsiorterup sinnera tamaat akuutillugu.

Illulortiternermut sanaartornermullu inuussutissarsiorterup pijuartitsiviunerunissaanut ataatsimoorumik oqaaseqarnissaq aammalu pijuartitsinermit periaaseqarnissaq ataatsimoorumillu sammiveqarnissap isumaqatigiissutiginnissaq, pisariaqarput.

'Illulortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiutilinni pijuartitsinissamat nunami namminermit periusissiami' matumani siunertaavoq, pijuartitsinermit tunngaviusunik arlalinnik siunnersuuteqarluni tamatumunnga tapersiinnissaq kiisalu illulortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiortermit CO₂-mik annikillisisinissamat iliuusissanut pilersaarummik suliaqarnissamat pilersaaruteqarnissaq. Illulortiternermi sanaartornermilu suliaqarfimmi pissutsit piusissiami taamaallaat sammineqarput, tassanilu nutarterinissat aamma nutaanik sanaartornissat pillugit pilersaarutit pineqarlutik.

Illulortiternermi sanaartornermilu pijuartitsinermit tunngaviusut pingaarnerit ataatsimoorussat, ataatsimoorumik oqaaseqalersitsissapput aammalu siunissami suliniutissanut ataatsimoorumik aallaaveqarnissamik qulakkeerissallutik. Qanoq pingaarnersiuisoqassanersoq aammalu siunissami suliassat ilusilersorneqarneranni mianerisassat suut ilaatinneqartariaqarnersut, tunngaviusuni nassuiarneqarput.

Pijuartitsineq, suliassap ataatsimoorut inuiaqatigiinni avatangiisini sunniinissaanut tunngatillugu oqimaqatigiissinneqarnissaanut kiisalu siunissami kinguaassatta periarfissaasa mianerineqarnissaanut, tunngassuteqarpoq.

Illulortiternermi sanaartornermilu pijuartitsinermit tunngaviusunut siunnersuutigineqartunut anguniagarineqarput:

- pijuartitsineq aamma CO₂-mik aniatitsinerup annikillisinneqarnissaanut suliniutissat nunatsinni illulortiternermik sanaartornermillu suliassani tamaginni eqeersimaartumik aalajangersimasumillu ilaasut,
- illuutini inissianillu pitsaasunik peqqinnartunilu, inuiaqatigiinnut atuisunullu pitsaasusunik, ullumikkut aammalu siunissami kinguaassatsinnut, pilersitsinissaq,
- pijuartitsinerup ataatsimoorussamik paasisimaarilersinnissaa.

Illulortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiortermit CO₂-mik aniatitsinerup annikillisinissaanut iliuusissanut pilersaarut, nunatsinni inuussutissarsiortut pijuartitsiviusumik ineriartortitsineq qanoq iliuseqarfigissaneraat ilaaffigissaneraallu,

suliniutissanut aalajangersimasunut iluaqutaassaaq. Iliuusissanut pilersaarummi ataatsimoorluni sammivissaq siunnersuutigineqarpoq aammalu najukkani pissutsit eqqarsaatigalugit aammalu inuiaqatigiit tamarmik iluaqutissaannik ineriartortitsinermut iluaqutaanissaa siunertaalluni.

Illuliortiternermi sanaartornermilu CO₂-mik annikillisitsinissamut iliuusissanut pilersaarummut anguniakkat:

- ersarissumik ataatsimoorussamik sammiveqarnissamik qulakkeerinissaq,
- ataatsimoorluni anguniagassanik aalajangersaanissaq aammalu inuussutissarsiortunut siunissami killissaliussat aalajaatsunngortinnissai toqqissisimalersinnissaalu,
- nunatsinni CO₂-mik aniatitsinerup annikillisinnissaa,
- illuliortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiornermi unammillersinnaassuseqalersitseqataanissaq.

Periusissiamut pingaarnertigut siunnerfiit angunissaannut ilaatillugu alloriarnertullu siullertut, suliniutissat makkua aallartinneqassasut siunnersuutigineqarpoq. Alloriarnerit ataasiakkaat erseqqinnerusumik nassuiarneqarnerat matuma kinguliani takuneqarsinnaapput:

- Piujuartitsinissamut tunngaviusut akuerineqassapput aammalu Namminersorlutik Oqartussani illuliortiternermik sanaartornermillu suliaasanik nutaanik sanaartornissamut pilersaarusiornermi tulleriissaartumik periaaseqarnermut ilaatinneqassallutik. Tamanna nutarterinerni, nutaanillu sanaatornerna atuuppoq. Piujuartitsinissamut tunngavissat illuliortiternernut, sanaatornernullu suliaqarfiup avataani allanut atuutissasut, piujuartitsinissamut tunngavissatut siunnersuutigineqartut siunertarinngilaat. Suliaqarfiup piujuartitsinerunissaanut suliaqarnermi tunngavissiiinnaasumik, suliaqarfimmi ataatsimoorussamik paasinninnissaq tunngavissat siunertaraat.
- DGNB-ip nunatsinni pissutsinut naleqqussagaasup ineriartortinneqarnera pillugu suleqatigiinnermi IAN peqataavoq. Suliaqarnek taanna tikikkuminarnerulersinneqartariaqarpoq, taamaalilluni sanatitsisut namminersortut pisortallu piujuartitsiviunerusumik illuliortiternissamut pisariinnerusumik periarfissaqassallutik. Namminersorlutik Oqartussani siunissami illuliortiternerq DGNB-imi nutaami inassuteqaatit malillugit sananeqartassapput.
- *Life cycle analysis (LCA)*² naatsorsorneqarnerani ataatsimoorussanik periaasissanik suliarinninneq pillugu inuussutissarsiornermi suliaqartuusut suleqatigineqarnerat aallartinneqassaaq. Tamatumani assigiissaartumik angusaqarnissaq qulakkeerniarneqarpoq.

² Matuma kinguliani nassuiarneqarpoq.

- Namminersorlutik Oqartussat illuliorititernerannut atatillugu LCA aallaaviatigut suliarineqartassasoq pillugu tunngaviusoq atuutsinneqalissaaq. Taamaaliormi illuliorititernermik sanaartormillu inuussutissarsiornermi gassinik silaannarmik kissatsitisartunik aniatitsineq naatsorsornissaanut paasissutissanut tunngavissaqalissaaq. LCA illuliornerni ataasiakkaani, ilusilersuinerup nalaani illuumit aniatitsinerup annikillisinnissaanut sakkussatut atorneqarsinnaassaaq.
- DGNB-imi aaqquissuussinerup naleqqussarneqarnissaa pillugu suleqatigiinneq tunngavigalugu, illuliorititernermik sanaartormillu inuussutissarsiornermi *'Piujuartitsinermit siunnersuisooqatigiit'* pilersinneqassapput. Siunnersuisooqatigiinni ilaasortaassapput Namminersorlutik Oqartussanit aamma illuliorititernermik sanaartormillu inuussutissarsiutilinnit aallartitaq aammalu siunertaassallutik;
 - Kalaallit Nunaanni DGNB-imut aaqquissuussinerup allanngutsaaliorneqarnissaa,
 - inuussutissarsiortut akimorlugit piujuartitsineq pillugu ilisimasanik avitseqatigiittarnermut iluaqusiinissaaq,
 - siunissami piujuartitsinermit suliniutissanut tunngatillugu siunnersuisartutut ingerlanissaaq,
 - illuliorititernermi, sanaartormilu CO₂-nik annikillisitsinissamut iliuusissanut pilersaarummik suliaqarnermut tapersiinissaaq.
- 'Illuliorititernermi, sanaartormilu CO₂-nik annikillisitsinissamut iliuusissanut pilersaarutip suliarineqarneranik suliaqarneq aallartinneqassaaq. Iliuusissanut pilersaarummi kaaviiartumik illuliorititernermut ilusilianik ineriartortitsinissamut siunnersuutit ilaatinneqartariaqarput, ilanngullugit illuliornermut atortussanik atueqqittarneq atoqqiisarnerlu. Iliuusissatut pilersaarummi anguniagaasinnaasut suliaqarfik suleqatigalugu suliarineqassagaluarput, taakkualu 'Nunami namminermi silap pissusianut periusissiaq'-sami aamma 'Piujuartitsisumik ineriartortitsinissamut iliuusissatut pilersaarut'-issami anguniakkanut naapertuutissallutik. Suliniutissat aallartinneqartut ilinniarnissamik, piginnaasanillu ineriartortitsinissamik kiisalu ilisimasanik, misilittakkanillu avitseqatigiinnissamik pisariaqartitsinerulernermik kinguneqassangatinneqarput. Pisariaqartitsineq tamanna naammassineqassappat suliaqarfik, ilinniartitaanermullu immikkoortortaak akimorlugit suleqatigiittoqartariaqarpoq. Naalakkersuisoqarfik, suliaqarfillu tamatumunnga qanoq tapersiinnaanerak pillugu, Naalakkersuisoqarfik illuatungerisanik attuumassuteqartunik oqaloqateqassaaq

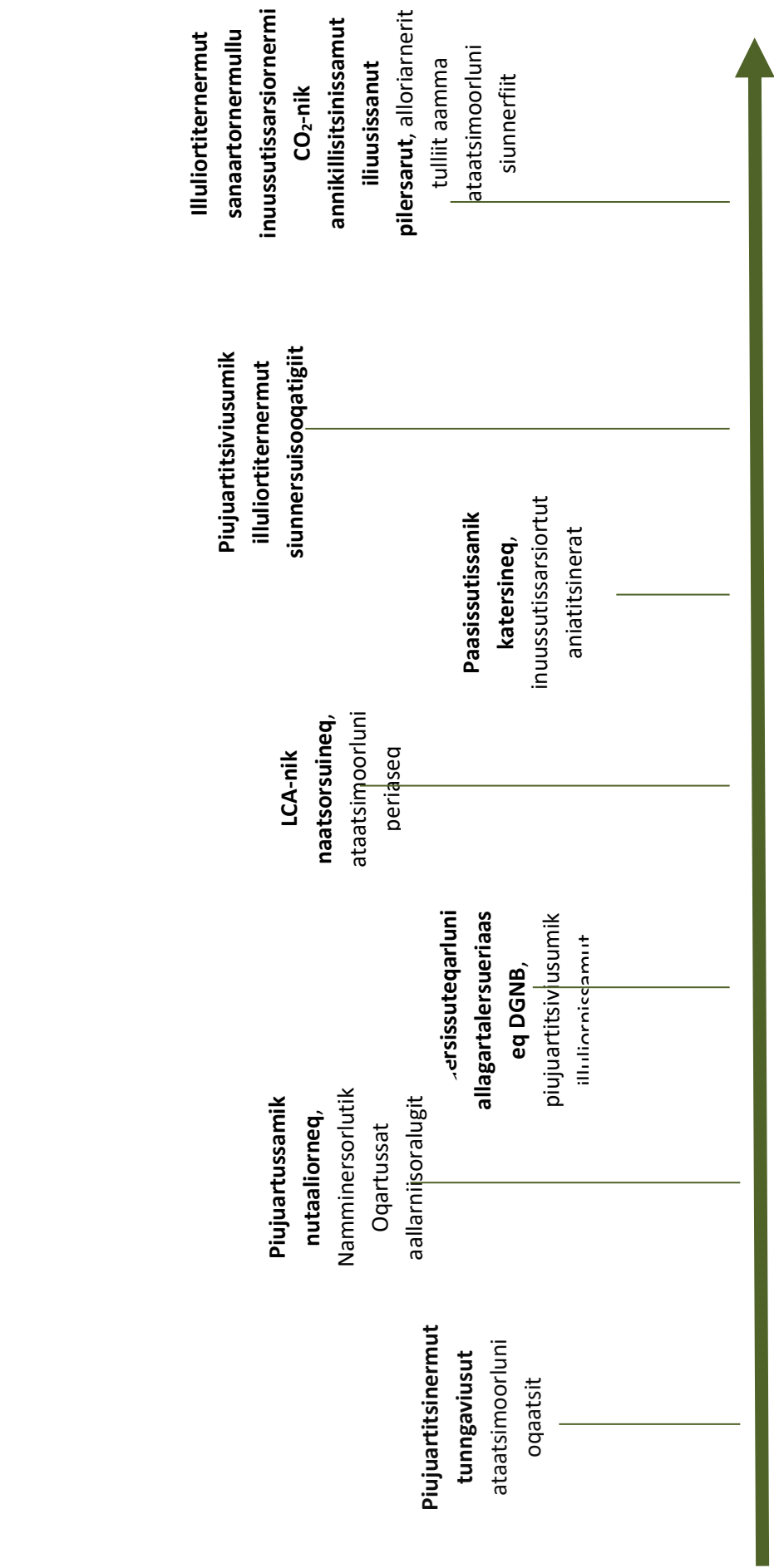
'Illuliorititernermik sanaartormillu inuussutissarsiutilinni piujuartitsinissamut nunami namminermi periusissiaq'-mi suliniutissatut siunnersuutigineqartut, 'Piujuartitsisumik ineriartortitsinissamut iliuusissatut pilersaarut'-mut aamma 'Nunami

namminermi silap pissusianut periusissiaq'-samut, taakkualu sinaakkutaasa iluinut sunniivigeqatigiissillugit atuutsilersinneqassapput.

Nunami silap pissusaa allanngoriartorpoq. Tamanna sanaartukkanut, nunamilu attaveqaasersuutitut nutaanik piunasaqaasiornernik malitseqassaaq. Silap pissusaanut naleqqussaanaissaq pillugu akimortumik pilersarusiornissami piareersaataasumik sulineq aallartinneqareerpoq. Periusissiami matumani suliniutit, suliamut tassunga sunniivigeqatigiissillugit atuutsilersinneqartussaassapput.

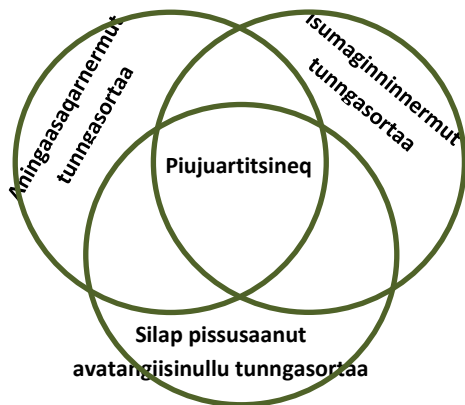
Taamaalilluni suliaqarfimmi suliaqaruminaatsilersillugu aallaqqaataaniit nutaamik inatsisilortoqarnissaanik imaluunniit nutaanik piunasaqaasiortoqarnissaanik periusissiami matumani siunertaanngilaq. Suliaqarfiup sumut siunnerfeqarnissaa, ineriartortitsinerusumillu ineriartortitsinissaq qanoq tunngavissinneqarsinnaanersoq pillugu suliaqarfimmi oqaloqatigiinnissamik aallartisaanissaq, tapersiinissarlu siunertaavoq. Suliaqarfiup ataatsimoorlutik ineriartortissinnaasaannik ataatsimut tunngaveqalersitsinissaq, periusissami anguniagaavoq.

**Illuliortiternermut
sanaartormermullu
inuussiasiornermut
pijuartitsinissamut periusissiaq**

Piujartitsinermut tunngaviusut

Inassutigineqarpoq piujartitsinermut tamakkiisuutitsisumik isiginninneq aallaavigalugu illuliortiternerni, sanaartormilulu sulisoqassasoq, tassani piujartitsineq annertussusiiffiusussat pingasut makkua aallaavigalugit isigineqassalluni; aningaasaqarneq, isumaginninnermut tunngasut aamma silap pissusaa /avatangiisit, taamaalillunilu inuiaqatigiinnit isigalugu atitunerusumi ilaatinneqassalluni. Taamatut piujartitsinermut aallaaveqarneq aallaavigalugu aningaasaqarnerup, isumaginninnermut tunngasut aamma silap pissusaata/avatangiisit mianerineqarnissaat illuliortiternermi, sanaartormilulu oqimaaqatigiissinneqassaaq aammalu naligiimmik pingaaruteqartinneqassallutik. Annertussusiliiffiusussat pingasut taakkua akornanni oqimaaqatigiissitsineq suliassap atuuffissaa tamaat aammalu inuiaqatigiinnit isigineqarneranut tunngatillugu, suliassap ilaaffigisaani, atuutsinneqassaaq.

Inuunerup ingerlanerata annertunersaani avatangiisini illuliarineqarsimasuni ingerlanneqartarpoq, inuiaqatigiinni naleqartitat ilagalugu annertooq, taamaattumik silap pissusaanut avatangiisinullu tunngasortaa aallaavigalugu taamaallaat illuliornerni piujartitsinissap isigineqarnissaa naammanngilaq. Illuliortiternermik sanaartormillu suliassat piujartussatut isigineqarsinnaanissaminnut, atuisuni pisariaqartitsinermut naammassinnissapput, inooqatigiinnermit isigalugu naleqqutissallutik, aningaasaqarnikkut ungasissumut immiut akilersinnaassallutik, peqatigisaanillu silap pissusaanut avatangiisinullu ajoqusiissanatik. Nutarterinerni, nutaanillu sanaartornerni.

Piujartitsinermut tamakkiisumik isiginnilluni aallaaveqarnissamut anguniagaqarneq tassaavoq *maannakkut kinguaariit pisariaqartitaasa, siunissami kinguaassatta pisariaqartitaminnik naammassinninnissamut periarfissai navianartorsiortinnagit, naammassineqarnissaat.*³ Aalajangiinerit suliniutissallu ullumikkut aallartinneqartut aamma pisariaqartitsinermut siunissami naatsorsuutigineqartunut aammalu inuiaqatigiinnut tamanut iluaqutaasussanut tunngatillugu, isumaqassapput. Siunissami kinguaassagut suliassami nutaami pilersarusiornitsinni ilanngullugit eqqarsaatigineqassapput, taamaalilluni

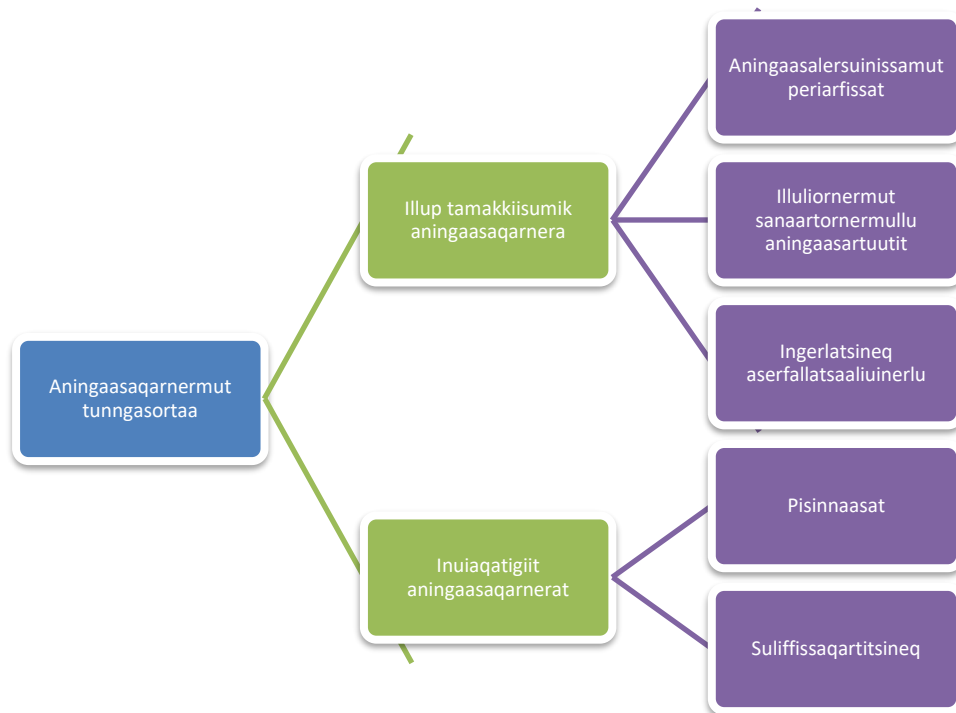
³ <https://www.anguniakkavut.gl>

maannakkut pisariaqartitsinerit kisimik eqqarsaatigineqassanatik, illullu siunissami pingaaruteqarnissaat atuuffissaallu aamma suliap ingerlanerani ilaatinneqassallutik.

Inuussutissarsiornerpiaq piujuartitsiviusumik ineriartortitsinerup qulakkeerneqarnissaanut tunngatillugu inuiaqatigiinnit isigalugu atitunerusumi isiginiarneqartariaqaraluarpoq. Taamaattumik illuliortiternermik sanaartornermillu inuussutissarsiornerup iluani piujuartitsineq oqaluuserineqartillugu, inuussutissarsiortut inuussutissarsiutitut aammalu illuliat sanaartukkallu ullumikkut siunissamilu sanaartorneqartut, tamarmik innersuussutigineqartarput. Taassuma tamakkiisuutitsisumik isiginninnermi ilanngullugu eqqarsaatigineqarnerani suliassaq ataasiinnaq pineqartanngilaq, kisianni inuussutissarsiorneq tamaat inuiaqatigiinnit isigalugu atitunerusumik ilanngullugu eqqarsaatigineqartarluni.

Aningaasaqarnermut tunngasortaa:

- Illuliami tamakkiisumik aningaasaqarneq (illuliornermut sanaartornermullu aningaasartuutit, ingerlatsineq aamma ungasinnerusumi aserfallatsaaliuineq), kiisalu piginnittuni atuisunilu aningaasaqarneq. Illuutit, sanaartukkat, inissiallu qaffasissumik pitsaassusillit aammalu innuttaasunit akilerneqarsinnaasut sanaartorneqarnissaat ukkatarineqassaq.
- Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat, ilanngullugu inuussutissarsiutip suliffissaqartitsiniarnermut, atortussanik najukkani tunisassiarineqartunik atuinissamut sulisussanullu pingaaruteqarnera.

Isumaginninnermut tunngasortaa:

- Illunik atuisunut timikkut tarnikkullu avatangiisit, (illunik peqqinnissakkut atoruminartunik, atuisut pisariaqartitaannik naammassinnittunik, pilersitsinissaq);
 - illuliornermi eqqaannilu inooqatigiinnermi avatangiisit suliassani ilanngullugit eqqarsaatigineqassapput, taamaalillutik innuttaasut inooqatigiinnermi attaveqarnermi ilaanissamut periarfissaat tunngavissinneqassallutik, ilanngullugit aalanissamut timigissarnissamullu periarfissat,
- Inuussutissarsiortut sulisitsisutut, ilanngullugu illuliorfiusuni sullivimmi avatangiisit ilinniarnissamullu periarfissat.
- Illuliat inooqatigiinnermit najukkamiillu isigalugit, aammalu inuiaqatigiinni timitalimmik sinaakktissatut;
 - illuliani avatangiisini nunatsinni kulturi aallaavigineqassaaq, ilanngullugu innuttaasut pinngortitamukarsinnaanissaanut pinngortitamiissinnaanissaannullu tunngavissiineq,
 - illuliani avatangiisini inooqatigiinnermi akuliunnissaq sapinngisamik pitsaanerpaamik tunngavissinneqassaaq, taamaalillutik innuttaasut inooqatigiinnikkut, aningaasaqarnikkut kulturikkullu tunuliaqutaasut akimorlugit akuleriissallutik.

Avatangiisinut silallu pissusaanut tunngasortaa:

- Pinngortitami avatangiisinilu eqqaanniittuni ingerlatassanut aammalu suliassap sunniinissaanut, kiisalu aniatitsinerup silap pissusaanut sunniuteqarnissaanut, tunngassuteqarpoq.
- Illuliap atuuffissaa tamaat gassinik silaannarmik kissatsitisartunik aniatitsineq – sanaartornermiit isaterneqarnissaata tungaanut.
- Illuliap avatangiisinut eqqaanniittunut sunniuteqarnissaa.
- Nunami silap pissusaa allanngoriartorpoq. Sanaartukkat silap pissusaata allanngornerinut naleqqussarneqassapput.
- Inuussutissarsiortut avatangiisinut silallu pissusaanut sunniinissaat tamakkiisoq.

Piujuartitsinermut akuersissummik allagartaliisarneq DGNB

DGNB tassaavoq *Deutsche Gesellschaft für Nachhaltiges Bauen* aammalu tassaalluni tyskit piujuartitsinermut allagartaliisarnermut aaqqissuussinerat, nunani tamalaani akuerisaasoq. Aaqqissuussineq illuliassaq piujuartitsiviusutut isigineqarsinnaanersoq uppenarsarnissaanut atorineqarsinnaavoq aammalu taarsigassarsianik aningaasalersuineranut atatillugu atorineqarnerusarluni. Periaatsimi piujuartitsinermut tamakkiisumik isiginninnermik aallaaveqarneq tunngavigineqarpoq, annertussusiliiviusut pingasut, isumaginninnikkut, aningaasaqarnikkut avatangiisitigullu piujuartitsineq, aallaavigineqarluni. Aaqqissuussineq nunani ataasiakkaani naleqqussarneqartarpoq aammalu alloriarfissanut allagartaliisarnermik imaqlarluni, tassani akuersissummik allagartaliinermut illuliami anguniagaqarfiusut apequtaasarlutik.

Kalaallit Nunaanni illuliassani ataasiakkaani DGNB-imi periaaseq malillugu akuersissummik allagartaliisarneq misilinneqarpoq. Kisianni tassani paasinarsivoq aaqqissuussinerup nunatsinni maani pissutsinut naleqqussarneqarnissaa pisariaqartinneqartoq.

Piujuartitsiviusumik illuliorneq pillugu ataatsimeersuarnermi 2023-mi februaarimi GrønlandsBANKEN-imit aamma DTU-mit ingerlanneqartumi aalajangiisoqarpoq, piujuartitsinermut akuersissummik allagartaliisarnerup DGNB-ip nunami pissutsinut

naleqqussarneqarnissaa sulissutigineqassasoq. Suliaqarneq taanna aqutsisooqatigiinnit isumagineqarpoq, tassaniillutik inuussutissarsiortuni suliaqartuusut assigiinngitsut, ilanngullugit IAN-imiit aallartitat.

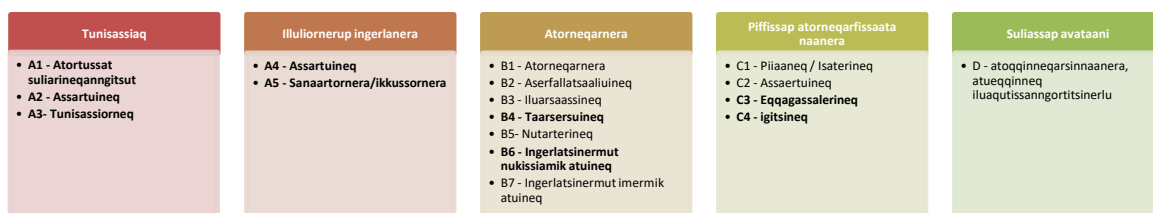
Akuersissummik allagartaliisarneq DGNB toqqarneqarpoq, tassami DGNB siullermik piujuartitsinermit tamakkiisunut sammilivimmik aallaaveqarmat, tassani annertussusiliiffiusut aningaasaqarneq, avatangiisit isumaginninnermullu tunngaasut ilanngunneqarlutik. Aappaatut tamanna ilisimaneqarlunilu akuerisaavoq, tamannalu illulianut aningaasaliinissanut atatillugu atorneqassaguni pisariaqarluni.

Namminersorlutik Oqartussat illuliaannik akuersissummik allagartaliisarnissaaq, IAN-ip peqataaneranut siunertaanngilaq, kisianni tamatumunnga taarsiullugu, nunatsinni inuussutissarsiortuni tamaginni sulissutiginnissaat isumaqatigineqartumik, piujuartitsiviusumik illuliornermut ataatsimoortumik malitassaqaalernissamut, tapersiinnissaaq siunertaalluni. Pitsaasunik, siunissamullu qulakkiikkanik sanaartortoqarnissaa aallaaviuvoq. Namminersorlutik Oqartussat nutaanik illuliorneranni, taakkua pisortatigoortumik akuersissummik allagartalerneqaratik, aqqissuussinermit piumasaqaatit naammassineqartarnissaat siunertaavoq. Namminersorlutik Oqartussat illuliornermik, sanaartornermillu pilersaarutai assigalugit aningaasaqarneq suli aalajangiisooqataassaaq. Tamaattumik pilersaarummi aningaasaqarnermut, inuiaqatigiinnut, avatangiisinullu kingunissaasa, iluaqutissaasalu oqimaaqatigiinnerat ataavartumik nalilersorneqartassaaq.

Life Cycle Analysis-imut (LCA) periaaseq

Illuliornermik sanaartornermillu inuussutissarsiortnermi CO₂-nik aniatitsineq, illulianut tamarmiusunut *Life Cycle Analysis (LCA)* atorlugu naatsorsorneqartarpoq. LCA-mi illuliap piffissaaq atorneqarfissaa tamaat, tassa imaappoq atortussat sanaartornerup nalaani atorneqarneranniit, illup atorneqarunnaarnissaata isaterneqarnissaatalu tungaanut, CO₂-mik aniatitsinera naatsorsorneqartarpoq.

Matuma kinguliani illup atuuffissaata ingerlanerani imarisaannut assersuutit takussutissiarineqarput. Silittumik allallugit nalunaaqutserneqartut, LCA-mi suut naatsorsuinermit ilanngunneqarajunnerannut assersuutaapput.

LCA-niittut ataasiakkaat tunngavigalugit illullit tamarmiusut agguaqatigiissitsilluni naatsorsorneqartarput.

Atortussanik atuinermi aniatitsineq tunisassiornermut atortussallu suliarineqarnerannut atasoq, kiisalu aniatitsineq atortussat sanaartorfiusumut assartorneqarnerannut atasoq, naatsorsuinermi ilanngunneqartarput. Aniatitsinerup ilaa illup sananeqarnerani ilanngullugu naatsorsorneqartoq taamaalilluni nunap killeqarfiisa avataani pisarpoq. Atortussanik atuinermi aniatitsinerup naatsorsuinermi ilanngunnissaa naleqquppoq, tassami taanna inuussutissarsiortut nunarsuarmi aniatitsinerannut taperseeqataammat aammalu taanna atortussanik toqqaanermi sunniisinnaalluni.

Maani nunatsinni LCA-p naatsorsorneqarnissaanut periaatsit atuutereersut aammalu sakkussat nunatsinni pissutsinut naleqqussarneqarnissaat pisariaqarpoq. Atortussat piffissaq atuuffissaat, silap pissusaa tunngavigalugu, allaanerusussaavoq, nukissiap akuleriinnera inoqarfinnut ataasiakkaanut naleqqussarneqartussaassalluni. Nukissiap akuleriinnera illuliornermut illullu ingerlanneqarneranut atatillugu aniatitsinerumut tunngatillugu pingaaruteqarpoq.

Inernerata assigiissaarnerunissaanut siunnersuutigineqarpoq, nunatsinni inuussutissarsiortut sinneri suleqatigalugit LCA-p naatsorsorneqartarneranut periaasissamik ataatsimoortumik suliaqartoqassasoq. Suliaqarneq taanna piujuartitsinerumut akuersissummik allagartaliisarnerup DGNB-ip naleqqussarneqarneranut atatillugu aallartinneqartariaqaralarpoq, tassami taanna LCA-mik naatsorsuinerumut piumasaqaateqarfiummat.

Illuliorititernermik sanaartornermillu inuussutissarsiornermi CO₂ -nik annikillisitsinissamat iliuusissanut pilersaarut

Islandimi inuussutissarsiortut qanimut suleqatigalugit illuliorititernermik sanaartornermillu inuussutissarsiornermi CO₂-nik aniatitsinerumut iliuusissanut pilersaarut suliarineqarsimavoq, aniatitsinerup annikillisinnissaanut aalajangersimasunik siunnerfissanik kiisalu suliniutissanut aalajangersimasunut siunnersuutinik suliniutissanillu imaqartumik. Illuliornermi, sanaartornermilu CO₂-mik aniatitsinerup annikillisinnissaanut nunatsinni maani iliuusissanut pilersaarummik suliaqarnissamat pilersaarummut suliniutissanullu makkununga Islandimi, pissutsit aallaaviusullu arlalitsigut uagutsinnut assingullutik, periaaserineqartoq isumassarsiorfigineqarpoq.

Ullumikkut inuussutissarsiornermi illuutinilu maani nunatsinni CO₂-mik aniatitsineq naatsorsorneqartanngilaq. Taamaattumik aniatitsinerup qanoq agguarsimanera, taamaalillunilu sumi suliniuteqartoqartariaqarnerasoq, nalilersorneqarsinnaanngilaq. Tamatuma saniatigut aniatitsineq annikillisinneqarnerasoq malinnaaffigineqarsinnaassanngilaq, tassami maannakkut aniatitsineq ilisimaneqanngimmat, taamaalillunilu siunnerfissat aalajangersimasut aalajangersarneqarsinnaassanatik.

Illuliornermi, sanaartornermilu CO₂-mik aniatitsinerup annikillisinnissaanut iliuusissanut pilersaarusiortnermi, siunissami aniatitsinerup naatsorsorneqartarnissaa, pisariaqartussaavoq. Aallaqqaammut aniatitsinerup missingersorneqarnera naammattussaavoq, taanna iliuusissanut pilersaarummik suliaqarnissamat alloriarfissatut atorneqarsinnaassalluni. Missingersuineq aniatitsinerumut eqqortumik takussutissiisnaanngilaq, kisianni aallaqqaammut sutigut suliniuteqarnissaq pingaaruteqassanersoq tikkuussisnaalluni.

Iliusissanut pilersaarummi kaaviiartumik illuliornermut ilusilianik ineriartortitsinissamut siunnersuutunik suliaqarnejq ilaatinneqartariaqarpoq. Illuliornermi sanaartormillu inuussutissarsiutillit nunarsuarmi isumalluutunik atuinerup annertoortaanik suliaqarput, taamaattumik inuussutissarsiornermi isumalluutunik atuinerup annikillisinnissaa immikkut ukkatarisariaqaraluarlugu. Tassani eqqagassat annikillisinneqarnissaat, sunniuteqarluartumik atortussanik atuinissaq aammalu atortussat atoqqinneqarnissaannut periarfissat qimerloorneqartariaqarluarput.

Illuliornermi, sanaartormilu CO₂-mik annikillisitsinissamut iliusissanut pilersaarummik suliaqarnissamut pilersaarut:

- Inuussutissarsiortut peqataaffigisaannik aqutsisooqatigiinneq pilersitsinissaq. Aqutsisooqatigiit iliusissanut pilersaarummut pingaarnertigut akisussaasuussapput.
- Inuussutissarsiortunik paasissutissiilluni isumassarsiallu pillugit ataatsimeeqateqarnerit, iliusissanut pilersaarutip suliarineqarneranut tapersersuilersitsiniarneq, kiisalu suleqatigiissitaliaanik pilersitsinissamut tapersiinissaq siunertaralugit.
- Iliusissanut pilersaarut illuliornerup immikkoortuinut agguarneqassaaq, tassunga suleqatigiissitaliaq, siunnerfissanut suliniutissanullu siunnersuutunik aalajangersimasunik saqqummiinissamik siunertaqartoq, atatinneqassalluni, ilanngullugit inatsisip naleqqussarneqarnissaanut siunnersuutit. Inuussutissarsiornermi suliaqartuusut suliniutissanik ineriartortitsinermi peqataanissamut qaaqquneqassapput, tassani periusissiami siunnerfiit anguneqarsinnaanissaannut taakkua tapersersuinissaat pisariaqarmat. Suliniutissat, inuussutissarsiortunit nammineq kajumissutsimik ingerlanneqartussat, ingerlanneqassapput. Taakkununga inuussutissarsiornermi suliaqartuusut ilisimasaqarput misilittagaqarlutillu, ungasissumut sunniuteqarluartumillu iliusissanut pilersaarummik ineriartortitsinissamut pisariaqartunik.
 - ilusilersuineq pilersaarusiornertu (illuliassap sananeqarnissaanut pilersaarusiorneq),
 - atortussat tunisassiallu (atortussat illuliornermi atorneqartussat),
 - sananeqarnera (illup ilusilersorneqarnera sanaartorfiillu),
 - ingerlatsineq (illup ingerlanneqarnera aserfallatsaaliorneqarneralu),
 - naanera (illumut piffissap atuuffissaata naanera aammalu atorneqartussaajunnaarpat),
 - paasissutissat nalunaarsukkat (suliap ingerlanerani aammalu qanoq atorneqarsinnaaneranut paasissutissanik katersineq).

- Inassutigineqarpoq atueqqinnerulernissamut aningaasaqarnerullu kaaviiartumik ingerlanissaanut suliniutinut inassuteqaatit ilanngunneqassasut.
- Suleqatigiissitaliat sulinertik naammassereerpasuk, periusissiaq inassuteqaatillu saqqummersinneqartariaqaralarput, taamaalillutik taakkua inuiaqatigiinni atitunerusumik aammalu politikerinit oqallisigineqarsinnaassallutik. Suliap ingerlanerani tassani innuttaasut atitunerusumik ilanngutsinnissaat pingaaruteqarpoq, tassami suliniutip atituumik tapersorsorneqarnissaa pisariaqartinneqarmat aammalu piujuartitsiviusumik ineriartortitsineq tamaginnut iluaqutaasariaqaralarput.
- Iliuusissanut pilersaarut politikikkut akuerineqassaaq.
- Tamatuma kingorna suliniutissat ingerlaavartumik aallartinneqartarsinnaapput. Siumut ingerlaneri malinnaaffigineqartariaqaralarput tamanullu saqqummiunneqartariaqaralarlutik.

Illuliornermut malittarisassanut pisussanut tunngatillugu

'Illuliornermut sanaartormillu inuussutissarsiutilinni piujuartitsinissamut nunami namminermit periusissiaq' illuliornermut malittarisassanut pisussanut sunniuteqartussaangilaq. Kisianni illuliornermut malittarisassat pisussat illuliani nutaani nukissiamik atuinermut piumasaqaatinik sukannernerusunik, kiisalu illuliani pioreersuni allangortiterinermi nukissiamik sipaarniarluni aaqquussinernik ingerlatsinissaq pillugu piumasaqaatinik, imaqartussaapput. Taamaattumik malittarisassat periusissiami anguniagaqarfiusussanut tunngavisseeqataasinnaasussaapput.

Periusissiami anguniagaqarnerit piviusunngortinneqassappata, siunissami illuliornermut malittarisassani piujuartussanik suliniuteqarnissaq pillugu piumasaqaatit annertunerusut ilanngunneqarnissaat naleqquttussaavoq. Tamatumunnga 'CO₂-mik annikillitsinissamut iliuusissanut pilersaarutip' suliarineqarnerata inernissai, kiisalu inuussutissarsiortut qanoq ineriartornissaa, apequtaasussaapput. Illuliornermut malittarisassat allangortinneqassappata, inuussutissarsiortut aammalu 'piujuartitsiviusumik illuliornermut siunnersuisooqatigiit' pilersinneqartussat, oqaloqatigalugit suleqatigalugillu taakkua suliarineqartussaapput.

Illuliornermut malittarisassat nutaat taakkua, 2024-p naalernerani atuutilertussanngorlugit, 2024-mi upernaakkut tusarniaassutigalugit nassuteqqinneqassasut naatsorsuutigineqarpoq. Qaammatialunni ikaarsaarnissaq piffissalernerneqassaaq, maannakkut illuliornermi malittarisassat imaluunniit nutaat malinniarnelugit, tassani nammineq qinerneqarsinnaassalluni.